

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΙΔΕΑΣ

ΑΣΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Κωστής Πανσέληνος

IAN DUNT & DORIAN LYNSKEY

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΣΕΙΡΑ Η ιστορία μιας ιδέας

Πρώτη έκδοση Νοέμβριος 2025

Τίτλος πρωτοτύπου Ian Dunt and Dorian Lynskey, *Fascism*,
Weidenfeld & Nicolson, 2024

Επιμέλεια – Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών Χρίστος Κυθρεώτης
Σελιδοποίηση Γιώτα Μπόμπου
Σχεδιασμός εξωφύλλου Σαβίνα Χριστοπούλου

© 2024, Ian Dunt and Dorian Lynskey

© 2024, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

The moral right of Ian Dunt and Dorian Lynskey to be identified as the authors of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act of 1988.

ISBN 978-618-03-4593-3

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84593

Κ.Ε.Π. 6275, Κ.Π. 21282

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα, τηλ.: 211 3003500
metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιδίου 18, 106 80 Αθήνα, τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιδίου 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

IAN DUNT & DORIAN LYNSKEY

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΙΔΕΑΣ

ΦΑΣΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Κωστής Πανσέληνος

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

Απ' όλα τα αναπάντητα ερωτήματα του καιρού μας, ίσως το σημαντικότερο είναι: «Τι είναι ο φασισμός;».

George Orwell (1944)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή: Τι είναι ο φασισμός;	9
1. Η ανάρρηση του Μουσολίνι στην εξουσία.....	19
2. Η ανάρρηση του Χίτλερ στην εξουσία	47
3. Ο φασισμός στην εξουσία	81
4. Ο φασισμός στον πόλεμο	129
5. Αποτυχημένοι φασίστες	175
6. Ο φασισμός σήμερα	215
Επίλογος: Η ιστορία του φασισμού	249
Ευχαριστίες.....	261
Βιβλιογραφία	264

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι είναι ο φασισμός;

Το πρόβλημα όταν γράφεις για τον φασισμό είναι πως κανείς δεν μπορεί να προσδιορίσει τι ακριβώς είναι. Στη λαϊκή συνείδηση έχουν κυριαρχήσει δύο εκδοχές του. Η πρώτη είναι ζωνρή και τερατώδης – ένα ταξίδι στα βάθη της ανθρώπινης κακίας. Ο Αδόλφος Χίτλερ να κραυγάζει τις βίαιες φαντασιώσεις του από το βήμα. Ο Μπενίτο Μουσολίνι να ατενίζει ένα πλήθος που ζητωκραυγάζει. Οι φάμπρικες του θανάτου. Οι ανεγκέφαλοι τραμπούκοι. Η μηχανοποίηση του ανθρώπου.

Η δεύτερη είναι ευρύτερη, ρηχότερη, πιο διαδεδομένη. Είναι μια φτηνή προσβολή που την αμολάμε χωρίς δεύτερη σκέψη όταν συναπαντιόμαστε με κάποιον που μας μοιάζει αυταρχικός: έναν ανελεύθερο πολιτικό, έναν

δογματικό ακτιβιστή, έναν αδιάκριτο ανακατωσούρη, έναν ελεγκτή εισιτηρίων στο λεωφορείο.

Επομένως, η λέξη *φασισμός* διάγει κατά κάποιο τρόπο διττό βίο. Είναι συνάμα σοβαρή και επιπόλαια, υπαρξιακή απειλή και αβαθής. Κι αν προσπαθήσεις να την εξετάσεις πιο προσεκτικά, εξαϋλώνεται σαν καπνός. Οι θεωρητικοί δεν μπορούν καν να συμφωνήσουν τι σήμαινε από το 1922 έως το 1945, πολλώ δε μάλλον τι σημαίνει σήμερα. Οι διαφωνίες γύρω από το ποιος είναι φασίστας ή όχι είναι τόσο διαδεδομένες, ώστε ενέπνευσαν ένα αστείο στη μεγάλη κινηματογραφική επιτυχία *Μπάρμπι* της Γκρέτα Γκέργουιγκ, που έκανε τζίρο ένα δισεκατομμύριο δολάρια. «Φασίστρια με λέει αυτή;» εξανίσταται κάποια στιγμή η Μπάρμπι. «Μα δεν ελέγχω ούτε τους σιδηρόδρομους ούτε τις ροές του εμπορίου».

Η σύγχυση είναι αναπόφευκτη επειδή ο φασισμός δεν διαθέτει μια σαφή ιδεολογική βάση. Οι περισσότερες σημαντικές πολιτικές ιδεολογίες έχουν στέρεα θεωρητικά θεμέλια και βασίζονται στο έργο κάποιου μεγάλου διανοητή. Ο συντηρητισμός έχει τον Έντμουντ Μπερκ, ο φιλελευθερισμός τον Τζον Στιούαρτ Μιλ, ο σοσιαλισμός τον Καρλ Μαρξ. Ο φασισμός, όμως, δεν είναι συνεκτική ιδεολογία. Το *Δόγμα του φασισμού* του Μουσολίνι ήταν ένα κάπως μακροσκελές εγκυκλοπαιδικό λήμμα, που δημοσιεύτηκε δεκατρία χρόνια μετά τη γέννηση του φασισμού, ενώ *Ο αγών μου* του Χίτλερ ήταν τα ατελείωτα κατεβατά παρα-

πόνων και προκαταλήψεων ενός παράφρονα. Ενόσω ο Ιωσήφ Στάλιν πάσχιζε (ανέντιμα) να αποδείξει ότι οι πράξεις του ήταν συμβατές με τις μαρξιστικές λενινιστικές επιταγές, οι ηγέτες του φασισμού ουδέποτε ασχολήθηκαν με την ιδεολογική νομιμοποίησή τους, διότι δεν υπήρχε κάποιο δόγμα που όφειλαν να ακολουθήσουν.

Ο φασισμός, επομένως, είναι περισσότερο ενέργεια παρά ιδεολογία. Δεν είναι εγκεφαλικός. Χύνεται από την καρδιά κι εκφράζεται με τις γροθιές. Θεωρητικά, είναι κενός και ευμετάβλητος. Όταν ο όρος πρωτοεμφανίστηκε στην Ιταλία το 1919, ο φασισμός βραχυκύκλωσε τις παραδοσιακές αντιλήψεις για το φάσμα των πολιτικών απόψεων. Συνδύαζε το παλιό με το μοντέρνο, τον μυστικισμό με τη γραφειοκρατία, την αριστερά με τη δεξιά, τον όχλο με τις μηχανές, με τρόπους πρωτόγνωρους κι ενίοτε ανεξήγητους. «Απ' όπου κι αν τον πιάσουμε τον φασισμό» έγραφε ο Ισπανός φιλόσοφος Χοσέ Ορτέγκα ι Γκασέτ το 1927, «ανακαλύπτουμε πως είναι ταυτόχρονα ένα πράγμα και το αντίθετό του, πως είναι έτσι και παράλληλα όχι έτσι».

Ωστόσο, η παραδοξότητα του φασισμού αποδείχτηκε περισσότερο πλεονέκτημα παρά αδυναμία. Εκμεταλλεύεται τις αντιθέσεις του για να μεγιστοποιήσει την απήχυσή του και την ελευθερία του να δράσει κατά το δοκούν. Το συμπέρασμα είναι ότι πουθενά δεν υπάρχει ατόφιος, αγνός φασισμός.

Ο κόσμος διαφωνεί γύρω από τη φύση του φασισμού

τουλάχιστον από το 1922, από τότε που ο Μουσολίνι ανακηρύχτηκε πρωθυπουργός της Ιταλίας, και οι διαφωνίες συνεχίζονται ακόμα και σήμερα. Η λέξη χρησιμοποιείται με δύο διαφορετικούς αλλά και σχετικούς μεταξύ τους τρόπους: ο πρώτος περιγράφει ένα ιστορικό κίνημα· και ο δεύτερος απευθύνει μια προειδοποίηση για το τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον.

Η ιστορική προσέγγιση εκλαμβάνει ως δεδομένο ότι ο φασισμός μπορεί να γίνει κατανοητός μόνο εκ των υστέρων, μόνο αν βασιστούμε περισσότερο σε αυτά που έκαναν τα φασιστικά καθεστώτα και λιγότερο σε αυτά που έλεγαν. Ακόμα κι έτσι όμως, άκρη δεν βγαίνει. Κάθε φασιστικό κόμμα ανά τον πλανήτη συμπεριφέρθηκε με τον δικό του, χαρακτηριστικό τρόπο. Τα δύο γνωστότερα κι επιτυχεστερα φασιστικά κινήματα, στην Ιταλία και τη Γερμανία, είχαν μεταξύ τους εξίσου πολλές ομοιότητες και διαφορές.

Όσο για το ακαδημαϊκό έργο επί του φασισμού, έχει κι αυτό αποδειχτεί ανίκανο να καταλήξει σε ομοφωνία. Οι μεγαλύτεροι διανοητές γύρω από το θέμα, από τον Ρόμπερτ Πάξτον και τον Ρότζερ Γκρίφιν έως τον Ζέεβ Στέρνχελ και τον Στάνλεϊ Πέιν, προσπάθησαν επί δεκαετίες να καταλήξουν σε έναν συμπαγή ορισμό, κάθε τους πρόταση, όμως, ήταν είτε πολύ στενή είτε πολύ ευρεία. Άλλοι πάλι έχουν αποπειραθεί να δικαιολογήσουν τις ασυναρτησίες και τις παραλείψεις του φασισμού δημιουργώντας λίστες με χαρακτηριστικά, αλλά κι αυτές έχουν αποδειχτεί

εξίσου ανεπαρκείς. Ο ορισμός του *Oxford English Dictionary* είναι ακριβής αλλά ελλιπής: «Ένα αυταρχικό και εθνικιστικό σύστημα διακυβέρνησης και κοινωνικής οργάνωσης που αναδύθηκε στο τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου το 1918 και απέκτησε μεγάλο ρεύμα στο ευρωπαϊκό πολιτικό σκηνικό τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, με χαρακτηριστικότερα παραδείγματα την Ιταλία και τη Γερμανία· (αργότερα επίσης) μια ακροδεξιά πολιτική ιδεολογία, βασισμένη στις αρχές που διέπουν το σύστημα αυτό».

Ένα άλλο πρόβλημα –για τους ιστορικούς, όχι για τον κόσμο– είναι πως ποτέ δεν είδαμε σε τι θα εξελισσόταν ο φασισμός αν δεν τον κατάπιναν κι αυτόν οι φλόγες του παγκόσμιου πολέμου. Ίσως, δεκαετίες αργότερα, ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι να πέθαιναν στο κρεβάτι τους από φυσικά αίτια, σαν τον στρατηγό Φράνκο της Ισπανίας ή τον Αντόνιο Σαλαζάρ της Πορτογαλίας, με τα καθεστώτα τους να έχουν εκφυλιστεί σε πιο ήπιες αυταρχικές δικτατορίες. Ίσως πάλι ο φασισμός να είναι από τη φύση του τόσο ασταθής ώστε θα ξέσκιζε στο τέλος μόνος τις σάρκες του με κάποιον άλλο τρόπο.

Ακόμα και επί Χίτλερ και Μουσολίνι, η λέξη κυκλοφορούσε και χρησιμοποιούνταν κατά κόρον. Το 1936, η αντιφασίστρια Αμερικανίδα δημοσιογράφος Ντόροθι Τόμσον παραπονέθηκε ότι η άκρα αριστερά «αποκαλεί [...] ηλιθιωδώς “φασίστα” οιονδήποτε διαφωνεί μαζί της». Στο δοκίμιό του *Τι είναι ο φασισμός;* (1944), ο Τζορτζ Όργουελ

παρατήρησε ότι είχε ακούσει τη λέξη να χρησιμοποιείται για να περιγράψει όχι μόνο πολιτικές παρατάξεις, αλλά και «αγρότες, μαγαζάτορες, την κοινωνική πρόνοια, την ποινή του θανάτου, το κυνήγι αλεπούδων, τις ταυρομαχίες, την επιτροπή του 1922, την επιτροπή του 1941, τον Κίπλινγκ, τον Γκάντι, τον Τσιαν Κάι-Σεκ, την ομοφυλοφιλία, τις ραδιοφωνικές εκπομπές του Πρίστλεϊ, τους ξενώνες νέων, την αστρολογία, τις γυναίκες, τα σκυλιά και δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο».

Το ασύλληπτο χάος που περιβάλλει τον φασισμό επιτρέπει στον κάθε κακόβουλο να εστιάσει στα στοιχεία που ευνοούν τη δική του παράταξη – απλουστεύοντας και παραποιώντας την ιστορία για να βρει ομοιότητες με τα πολιτικά προβλήματα του σήμερα και να ρίξει το φταίξιμο στο αντίθετο ιδεολογικό στρατόπεδο. Οι συντηρητικοί καταγγέλλουν χαιρέκακα το «σοσιαλιστικό» κομμάτι του εθνικοσοσιαλισμού, ενώ οι αριστεροί επισημαίνουν τη συνενοχή και τη συνέργεια των συντηρητικών. Και τα δύο στρατόπεδα κάνουν τα στραβά μάτια στις αλήθειες που δεν τα βολεύουν. Οι παλιοί Γερμανοί και Ιταλοί φασίστες ισχυρίζονταν ότι είχαν υπερβεί τα παραδοσιακά όρια μεταξύ αριστεράς και δεξιάς.

Η σημερινή προσέγγιση δίνει λιγότερη έμφαση στα ιστορικά στοιχεία και μας ωθεί να αντιλαμβανόμαστε, αντιθέτως, τη λέξη «φασισμός» ως έναν συναγερμό – ένα κάλεσμα στα όπλα των απανταχού δημοκρατών, επειδή

κάτι ιδιαίτερα ειδικθές και ύπουλο λαμβάνει χώρα. Η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται ότι δεν μας ενδιαφέρει τόσο να εξηγήσουμε τι συνέβη στην Ευρώπη πριν από έναν αιώνα, όσο να εντοπίσουμε προειδοποιητικά σημάδια για το τι μέλλει γενέσθαι. Στόχος είναι να κρούσουμε τον κώδωνα του κινδύνου στο πνεύμα του παλιού αντιφασιστικού σλόγκαν: «Ποτέ ξανά».

Αυτό είναι κάτι που το κάνουμε ελαφρά τη καρδία, χωρίς να λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη μας το πώς λειτουργήσε πραγματικά ο φασισμός. Μερικές φορές, μοιάζει λες και η ταμπέλα του «φασίστα», με το ειδικό φορτίο που φέρει, είναι η μόνη κατάλληλη για να δείξει την ανησυχία μας, ενώ, αν αποκαλούσαμε έναν πολιτικό «ακροδεξιό, εθνικιστή και αυταρχικό», αυτό δεν θα ήταν αρκετό για να καταδείξουμε πόση ανησυχία μάς προκαλεί. Όπως το έθεσε ο ειδήμων του φασισμού Ρότζερ Γκρίφιν: «Μπορεί κάποιος να είναι το απόλυτο ξενοφοβικό, ρατσιστικό, σοβινιστικό γουρούνι, αλλά και πάλι να μη θεωρείται φασίστας». Ενίοτε, αυτό το κάνουμε κυνικά, σε μια προσπάθεια να συσχετίσουμε κάθε σύνολο που απεχθανόμαστε με την ηθική φρίκη των χειρότερων εγκλημάτων του φασισμού: ο χριστοφασισμός, ο ισλαμοφασισμός, ο οικοφασισμός, ο φασισμός των woke, ακόμα και ο φασισμός των φιλελεύθερων. Κατά συνέπεια, χρησιμοποιούμε τη λέξη περισσότερο ως προσβολή παρά ως διάγνωση. Και κάθε φορά που τη χρησιμοποιούμε έτσι, χάνει και λίγη από τη δύναμή της.

Οι διαφωνίες αυτές απέκτησαν μεγαλύτερη ένταση και βαρύτητα με την αναπάντεχη ανάρρηση του Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο το 2016, κατόπιν της οποίας ο περί ου ο λόγος εντάχθηκε σε μια διεθνή αδελφότητα αυταρχικών ηγετών όπως ο Βλάντιμιρ Πούτιν της Ρωσίας και ο Βίκτορ Όρμπαν της Ουγγαρίας. Ως ο δημοκρατικά εκλεγμένος υποψήφιος ενός από τα δύο μεγάλα κόμματα των ΗΠΑ, ο Τραμπ δεν είχε πολλά κοινά με τους φασίστες του 1930, ωστόσο η ρητορική του, οι πολιτικές του και η εξόφθαλμη περιφρόνηση για τις δημοκρατικές νόρμες, με αποκορύφωμα την προσπάθειά του να ανατρέψει το αποτέλεσμα των εκλογών του 2020, ώθησαν τη διακυβέρνησή του εγγύτερα στον φασισμό από κάθε προηγούμενη στην αμερικανική ιστορία. Ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν, άνθρωπος που δεν αρεσκόταν να υπερβάλλει, περιέγραψε αργότερα το κίνημα MAGA (Make America Great Again) του Τραμπ ως «ημιφασιστικό».

Οι συγκεκριμένες συνθήκες που οδήγησαν στη γέννηση του φασισμού κατά τον Μεσοπόλεμο μπορεί να μην υφίστανται πια, αλλά η ενέργεια που τον κινούσε επιβιώνει ακόμη. Όπου κι αν κοιτάξουμε, μπορούμε να διακρίνουμε την επανεμφάνιση της εμμονής με την εθνική αναγέννηση, τη δαιμονοποίηση των αντιπάλων και τη μετατροπή των υλικών ανησυχιών σε βίαια, παράλογα, συνωμοσιολογικά, αποκαλυπτικά κινήματα. Αυτή η σκοτεινή, αιμοδιψής μαγεία είναι που διακρίνει τον φασισμό από

πιο παραδοσιακές, απόφια δεξιές κυβερνήσεις. Ενόσω καινούργια βιβλία για τον φασισμό και την τρωτότητα της δημοκρατίας γέμιζαν τις βιτρίνες των βιβλιοπωλείων κατά τη διακυβέρνηση Τραμπ, κάποιοι θορυβημένοι αναγνώστες επέστρεψαν στα παλιά κλασικά, όπως το 1984 του Όργουελ και το Δεν γίνονται αυτά εδώ [*It Can't Happen Here*], το μυθιστόρημα του Σίνκλερ Λιούις από το 1935 για την κατάληψη της εξουσίας στις ΗΠΑ από ένα φασιστικό κίνημα. Παρότι είναι επικίνδυνο να αντιδρούμε με υστερία στον εφπυσχασμό, καλό είναι να θυμόμαστε ότι κάτι σαν τον φασισμό μπορεί πάντα να γίνει και εδώ. Καμία χώρα δεν διαθέτει φυσική ανοσία. Κανένα εκλογικό σώμα δεν είναι τόσο εκλεπτυσμένο ώστε να μην μπορεί να καταστεί ευάλωτο στους ψυχολογικούς πειρασμούς του φασισμού. Όπως έγραφε το 1933 ο Αυστριακός ψυχολόγος Βίλχελμ Ράιχ: «Δεν υπάρχει ούτε ένα άτομο που να μη φέρει στην ψυχή του τα θεμέλια για τα φασιστικά συναισθήματα και τις σκέψεις».

Αυτό είναι, επομένως, το ηθικό δίδαγμα της ιστορίας του φασισμού. Δεν έχει απαραίτητα να κάνει με τους ακριβείς ορισμούς, τις κλειστές λίστες χαρακτηριστικών ή την αυστηρά δόκιμη χρήση του όρου. Έχει να κάνει με την παραδοχή ότι ο φασισμός απευθύνεται σε κάποια από τα ταπεινότερα ένστικτα της ανθρώπινης φύσης: στο μίσος για τη διαφορετικότητα, στη λαχτάρα για τάξη και ασφάλεια, στην υποταγή του ατόμου στο σύνολο, στη σκοτεινή

γοπεία της βίας. Στη ρίζα του, υποστήριζε ο Όργουελ, φασισμός σημαίνει «κάτι βάνουσο, αδίστακτο, αλαζονικό, μισαλλόδοξο [...] σχεδόν κάθε Άγγλος θα αποδεχόταν τη λέξη “νταής” ως συνώνυμη του “φασίστα”».

Η ιστορία του φασισμού μάς δείχνει τι συμβαίνει όταν απελευθερώνουμε αυτά τα ταπεινά ένστικτα και τους επιτρέπουμε να εκφραστούν. Αποτελεί επομένως μια υπενθύμιση ώστε να αντιμετωπίζουμε με εξαιρετική προσοχή κάθε άτομο ή σύνολο που επιδιώκει να ενθαρρύνει την έκφραση τέτοιων ιδεών, αλλά και να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να τα σταματήσουμε.

Το πρώτο βήμα αυτής της διαδικασίας είναι η κατανόηση της προέλευσης του φασισμού. Το παρόν βιβλίο θα αφηγηθεί την ιστορία της γέννησής του. Αντί να επιδοθούμε στο μακρύ και άκαρπο κυνήγι του τέλει ορισμού, θα εξετάσουμε τι συνέβη, πώς και γιατί. Και μόνο κατόπιν θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε τι σημαίνει φασισμός και ποια μορφή μπορεί να πάρει σήμερα. Η ιστορία μας θα ξεκινήσει με τον πιο απροσδόκητο τρόπο, με ένα ανεκδιήγντο συνονθύλευμα από εθνικιστές, αναρχικούς, καλλιτέχνες, βετεράνους και μισότρελους στην Ιταλία του 1919.

ΦΑΣΙΣΜΟΣ σημαίνει φρίκη.
Μια ορμή να καταφύγουμε στις γρο-
θιές μας αντί να μιλήσουμε, να μισή-
σουμε αντί να συζητήσουμε.

Αφυπνίζει κάποια από τα σκοτεινότε-
ρα ένστικτα της ανθρώπινης φύσης:
το μίσος για το διαφορετικό, τη λαχτά-
ρα για έλεγχο, την υποταγή του ατό-
μου στο σύνολο, το μεθύσι της βίας.

Η Ιστορία μάς δείχνει τι συμβαίνει όταν αυτά τα ένστικτα καταλαμβάνουν ολόκληρα έθνη.

Στο βιβλίο οι Ian Dunt και Dorian Lynskey σκιαγραφούν με λόγια
απλά και απέριπτα την ιστορία του φασισμού: τι συνέβη, πώς και γιατί.

Μόνο αν κατανοήσουμε από πού προήλθε ο φασισμός θα μπορούσου-
με να καταλάβουμε τι σημαίνει σήμερα – και να προστατευτούμε από
αυτούς που επιδιώκουν την επιστροφή του.

*Μακάρι να μπορούσαμε να βάλουμε στη διδακτέα ύλη
των σχολείων το έργο των Dunt και Lynskey.*

SATHNAM SANGHERA | δημοσιογράφος, συγγραφέας

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΙΔΕΑΣ ΜΙΑ ΣΕΙΡΑ ΑΝΤΙΔΟΤΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΥΣΗ,
ΠΟΥ ΦΩΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΣΕ ΕΥΡΕΙΑ ΧΡΗΣΗ... ΚΑΙ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ.

ISBN: 978-618-03-4593-3

9 786180 345933

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84593

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ
e-book